

Джерела та література

1. Бакуменко В., Князев В., Сурмін Ю. Методологія державного управління: проблеми становлення та подальшого розвитку // Вісн. УАДУ. – 2000. – № 1. – С.11-27.
2. Бланк И.А. Управление активами. – К.: Ника-Центр, 2000. – 720 с.
3. Груба Г.І., Плакида В.Т., Черепанова В.О. Державна політика стосовно формування економічного механізму підвищення ефективності діяльності обленерго// Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2003.– Вип. 2 (17). – У 2 ч. – Ч. 2. – С. 65-69.
4. Державне управління і менеджмент: Навч. посіб. у таблицях і схемах / Кол. авт.; За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Г.С. Одінцової. – Х.: ХарПІ УАДУ, 2002. – 492 с.
5. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій.– К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001.– 580 с.
6. Малиновський В. Державне управління: Навч. посіб. – Луцьк: Ред-вид. відд. “Вежа” Держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – 558 с.
7. Стадник В.В., Йохна М.А. Менеджмент: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 464 с.
8. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник.– К.: КНЕУ, 2000.– 412 с.
9. Экономическая энциклопедия / Под ред. Л. И. Абалкина.– М.: Экономика, 1998.– 610 с.
10. Эффективность хозяйственного механизма /под ред. А.С.Емельянова. – К.: Техніка, 1985. – 263 с.

Коваленко І.В.**ІНВЕСТИЦІЙНЕ КРЕДИТУВАННЯ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АПК
БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ**

Постановка проблеми. Останнє десятиріччя розвитку національної економіки визначається послідовною реалізацією в Україні курсу реформ, направлених на інтеграцію вітчизняної фінансової системи з європейською та світовою фінансовими системами в умовах глобалізації; об’єктивними процесами зміцнення фінансової системи в цілому, а також банківської, як її невід’ємної складової. На даному етапі розвитку світової економіки будь-яка промисловість жодної з країн світу не може розраховувати на ефективний розвиток, якщо вона не буде використовувати можливості, які надаються ринком капіталів, і в тому числі міжнародним. Адаже найбільш істотні виробничі аспекти глобалізації проявляються саме у фінансовій сфері.

Банківському сектору фінансової системи України, у порівнянні з іншими галузями економіки, надається пріоритетне значення, виходячи з того, що банківські установи акумулюють значні фінансові ресурси необхідні для економічного зростання, а також є посередниками по відношенню до економіки. Тому виведення національної економіки зі становища, в якому вона опинилася, і усунення існуючих кризових явищ буде можливим лише у разі застосування комплексу заходів, серед яких чільне місце належатиме зміцненню банківської системи та надання їй пріоритетного статусу з питань інвестиційного кредитування підприємств провідних галузей промисловості. Для досягнення цієї мети перед державою постає питання забезпечення цілковитої стабільності банківського сектору, повернення до нього довіри, запобігання криз банківської системи.

Забезпечення стабільності функціонування банківської системи є необхідним чинником успішного розвитку вітчизняної промисловості, оскільки фінансові ресурси банківських установ є одним з найвагоміших джерел її фінансування. Особливо це стосується підприємств переробної галузі агропромислового комплексу, тому що продовольча безпека України залежить від того, наскільки успішною буде діяльність саме цієї сфери промисловості.

Значне скорочення державою, з початку 90-х років ХХ сторіччя, обсягів фінансування сільськогосподарських переробних підприємств призвело до катастрофічних наслідків в агропромисловому комплексі зокрема, і глибокої кризи в національній економіці України в цілому. Процес стагнації продовжувався на протязі декількох років і пішов на спад наприкінці 90-х – початку 2000-х рр., коли стан економіки почав стабілізуватися, була розроблена та застосована нормативно – правова база залучення інвестицій до всіх галузей промисловості держави. Переробними підприємствами агропромислового комплексу почали активно цікавитись інвестори, серед яких одне з провідних місць займали банківські установи. Частка банківських інвестицій у забезпеченні якісно нових структурних перетворень інвестиційної діяльності постійно зростає і нині, тому ці фінансово – кредитні установи повинні бути в змозі забезпечити великі масштаби інвестиційного кредитування вже сьогодні.

Стан вивчення проблеми. В умовах, коли процес інвестування іноземними інвесторами переробних підприємств АПК гальмується політичною кризою в країні, а власних коштів вітчизняних інвесторів недостатньо, проблема інвестиційного кредитування аграрного сектору економіки банківськими установами є надзвичайно актуальною. Необхідно пам’ятати, що в умовах економічної глобалізації, яка охопила всі держави світу, відбувається не тільки перерозподіл фінансових потоків, а й процес активного інвестування капіталу (в тому числі і через банківські установи), у провідні галузі промисловості країн, що розвиваються. Саме переробна промисловість АПК і є тим перспективним напрямком інвестування капіталу, який дозволить не тільки отримати, в порівняльно короткий термін, прибуток від вкладених інвестицій, а й сприятиме позитивному розвитку національної економіки України. Вивченню та розв’язанню цієї проблеми присвятили свої праці такі відомі вчені – економісти, як М. І. Туган – Барановський, А.В. Мартенс, А.А. Пересада,

А.О. Задоя, С.К. Реверчук, С.Дзюбик, О.Мельник, І.Розпутенко, М.Савлук.

Банківські інвестиції перебувають у тісному взаємозв'язку з грошовим сектором економіки, тому здатні здійснити сильний вплив на стан економічної рівноваги, яка характеризує співвідношення двох основних ринкових елементів: попиту на грошові ресурси з боку економіки і пропозиції коштів з боку банківської системи. [1]

Завдання і методика досліджень. Метою статті є аналіз динаміки інвестиційного кредитування банківськими установами переробних підприємств агропромислового комплексу. Під час проведення дослідження були використані аналітичний, статистико – економічний, графічний, порівняльний методи та метод системного аналізу.

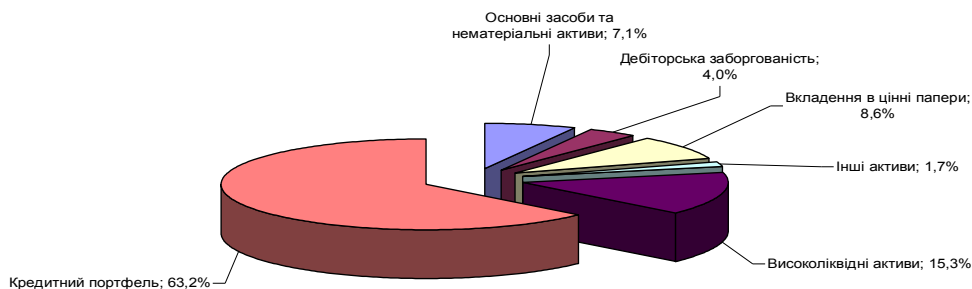
Результати досліджень. На сьогоднішній день банківська система України представляє найбільш стійку і стабільну із всіх існуючих систем національної економіки нашої держави. Нагальна потреба залучення недержавних коштів до переробних підприємств агропромислового комплексу створює об'єктивні передумови для розвитку довгострокового інвестиційного кредитування.

Інвестиційне агропромислове кредитування відноситься до активних операцій банку і може здійснюватися у наступних формах:

1. за рахунок коштів банку через спрямування їх на створення підприємств чи участь у їх діяльності; [2]
2. за рахунок кредитних ресурсів, залучених силами банку;
3. за рахунок кредитних ресурсів, залучених на інвестиційні потреби переробних підприємств АПК ззовні.

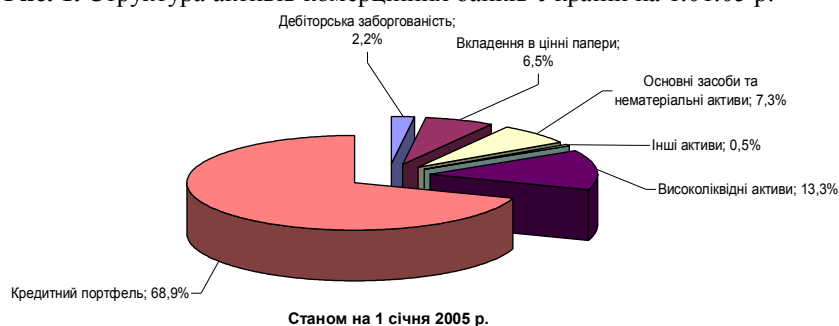
Взагалі, банківські установи можуть запропонувати своїм клієнтам біля 200 видів різноманітних банківських продуктів і послуг, але найактуальнішим для переробних підприємств агропромислового комплексу було і залишається інвестиційне кредитування на довгостроковій основі. Саме довгострокові кредити можуть вивести переробні підприємства з кризового стану, допоможуть здійснити повне технічне переозброєння виробництва зі застосуванням інноваційної складової; поповнять оборотні фонди; зроблять вітчизняну продукцію конкурентоспроможною на світовому ринку. Проблема полягає в тому, що комерційні банки України не дуже позитивно ставляться до довгострокового інвестиційного кредитування переробних підприємств агропромислового комплексу.

Це обумовлено тим, що українські банки надають перевагу інвестиційним проектам, які здатні принести значні прибутки в максимально короткі терміни. До таких проектів можна віднести надзвичайно привабливі вкладення у державні облігації. Державні цінні папери здатні приносити банкам надійний і високий прибуток у достатньо короткі строки, чого не можуть забезпечити виробничі капіталовкладення у переробні підприємства АПК. [3] Але поступово ситуація змінюється на краще – доля довгострокових кредитів у структурі активів комерційних банків України з кожним роком зростає (див. рис. 1 та рис. 2), і, відповідно, структура вимог банків за інвестиційними кредитами наданими в економіку України – змінюється. Це викликано різким зменшенням урядом країни, на початку 2000-х років, обсягів запозичень на внутрішньому ринку. Особливо така тенденція набувала швидкого темпу в останні роки (див. таблицю 1).

Станом на 1 січня 2004 р.

Рис. 1. Структура активів комерційних банків України на 1.01.05 р.

Станом на 1 січня 2005 р.

Рис. 2. Структура активів комерційних банків України на 1.01.06 р.

Таблиця 1. Структура вимог банків за інвестиційними кредитами, наданими в економіку України, % [4]

Кредити	Роки									
	1991	1992	1993	1994	1997	1998	1999	2000	2004	2005
Довготермінові, у тому числі	12,4	3,7	2,7	11,3	10,6	18,4	22,5	17,9	54,2	61,8
у національній валюті	12,4	3,7	2,7	11,3	7,0	7,7	8,5	8,4	57,8	56,7
в іноземній валюті	0,0	0,0	0,0	0,0	3,6	10,7	14,0	9,5	42,2	43,3
Короткотермінові	87,6	96,3	97,3	88,7	89,4	81,6	77,5	82,1	45,8	38,2
Усього:	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Дані, наведені у таблиці 1, вказують на те, що обсяги довгострокового кредитування за останні 15 років збільшилися майже в п'ять разів, а це означає те, що українські банки поступово стали віддавати перевагу інвестиційним проектам, здатним приносити значні прибутки не в максимально короткі терміни, а в довгостроковій перспективі. Ці факти свідчать не тільки про стабільність функціонування вітчизняних банківських установ, а й про перехід до сталого розвитку підприємств переробної галузі АПК.

Всього на 1.01.2006 р. вимоги за довгостроковими кредитними інвестиційними вкладаннями банків склали 89 млрд. грн., з них близько 6 млрд. грн. становили вкладання у переробні підприємства агропромислового комплексу. У порівнянні, в 2004 р. ці показники були на рівні 50,0 млрд. грн. і 3,41 млрд. грн. [5] Таким чином, переробна галузь АПК України увійшла до трійки лідерів за обсягами інвестиційного кредитування банківськими установами та посіла третє місце, після таких видів економічної діяльності, як оптова і роздрібна торгівля, обробна промисловість.

Важливим чинником, що суттєво впливає на обсяги інвестиційного кредитування банками переробних підприємств агропромислового комплексу є розмір відсоткових ставок за кредитами для переробників сільськогосподарської сировини. Від того, наскільки високими будуть ці ставки залежить прийняття позитивного рішення власником підприємства про залучення кредитних коштів для подальшого розвитку виробництва. Динаміка відсотків за довгостроковими кредитами для переробних підприємств АПК починаючи з 1992 року наведена в таблиці 2:

Таблиця 2. Відсоткові ставки за довгостроковими кредитами комерційних банків, % [6]

Ставки за довгостроковими кредитами	1992	1998	1999	2000	2001	2002	2007
в національній валюті	76	43,8	43,3	33	30	25	18
в іноземній валюті	0	40	38	27	24	20	13

Тобто, можна відмітити позитивну тенденцію зменшення відсоткових ставок за довгостроковими кредитами для переробних підприємств агропромислового комплексу, що неминуче призведе до збільшення обсягів інвестиційного кредитування в цій галузі національної економіки.

Ще одним знаковим явищем у системі інвестиційного кредитування переробних підприємств АПК стало збільшення строків кредитування та застосування гнучкого підходу до застави. Так, за останні 10 років строк кредитування переробних підприємств збільшився з 1 – 3 років до 5 – 11 років, а забезпеченням кредиту сьогодні можуть виступати не тільки основні виробничі потужності підприємства, комерційна нерухомість, а й товари в обороті.

Висновок. Не зважаючи на недосконалість механізмів функціонування банківської системи та недоліки існуючого законодавства в цій сфері, процес інвестиційного кредитування продовжує існувати, набирати темпів і обсягів та швидко поширюватися. На сьогоднішній день до послуг комерційних банків в сфері залучення довгострокових інвестиційних кредитів звертаються переробні підприємства агропромислового комплексу переважно Дніпропетровської, Волинської, Запорізької, Івано – Франківської, Одеської, Тернопільської, Херсонської областей. Це викликано великою кількістю переробних підприємств АПК, що розташовані в цих регіонах, наявністю сировинної бази, нестачею власних та залучених інвестиційних ресурсів. Кредитуванням переробних підприємств займаються сім українських банків - «Райффайзен Банк Аваль», «Форум», «Надра», «Прокредит Банк», «Кредобанк», Кредитпромбанк – які є учасниками спільного проекту СБРР і Німецько – Українського фонду.

Але не дивлячись на позитивні тенденції у сфері інвестиційного кредитування, треба зазначити, що все ж таки українські комерційні банки ще досі недостатньо залучені до інвестиційних процесів із багатьох причин, головні з яких полягають у такому:

1. більшість банків України є малопотужними для того, щоб фінансувати великі інвестиційні проекти, які реалізують програму структурної перебудови переробної галузі агропромислового комплексу України;
2. українські комерційні банки мають дуже ризикову структуру пасивів, що не дозволяє повністю вирішити проблему широкомасштабних інвестицій переробних підприємств АПК через банківські установи;
3. політична нестабільність та недосконалість нормативної бази суттєво гальмують розвиток інвестиційної діяльності комерційних банків України.

Вирішення вищенаведених питань допоможе пришвидшити процес інвестиційного кредитування переробних підприємств АПК, зробить їх роботу стабільною та якісною, що, в свою чергу, призведе до посилення продовольчої безпеки України.

Джерела та література

1. Реверчук С.К., Вовчак О.Д., Кубів С.І. та ін. Інституційна інвестологія: Навч. посіб. для ВНЗ (рек. МОН України). – К: Атіка, 2004. – 208 с.
2. Реверчук С.К., Кльоба Л.Г., Паласевич М.Б. Управління і регулювання банківською інвестиційною діяльністю.- Л: Діалог, 2007. – 450 с.
3. Борщ Л.М. Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи. – К: Знання, 2003. – 318 с.
4. www.bank.gov.ua
5. www.minagro.gov.ua
6. www.ukrstat.gov.ua

Коць О.О.

АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА РІВНІ ВСЬОГО ПІДПРИЄМСТВА У МАШИНОБУДУВАННІ

Постановка проблеми. Ризик і небезпека втрат властиві будь-якій економічній діяльності. Існування підприємницьких ризиків робить необхідним управління ними. Управління підприємницькими ризиками визначає можливості забезпечення стійкості підприємства.

У сучасній фінансовій науці ідентифікація багатьох видів ризиків здійснюється суб'єктивно на основі експертних оцінок. Розроблені приватні методики визначення кредитного ризику, інвестиційного ризику, ризику втрати ліквідності. Проте управління іншими видами ризиків, що виникають в діяльності підприємства, не має достатнього формалізованого інструментарію.

Управління ризиками повинне бути невід'ємним елементом фінансової стратегії і тактики підприємства. Розроблення бізнес-процесів зниження фінансових ризиків по функціях фінансового управління і сферах діяльності підприємства робить можливим забезпечити його фінансову безпеку [1].

Проблема управління ризиками існує в будь-якому секторі економіки – від сільського господарства і промисловості до торгівлі і фінансів, що і пояснює її постійну актуальність [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становлення ризик-менеджменту як точної науки припадає на 1973 р. [2]

Серед дослідників-теоретиків, що внесли вагомий внесок в розвиток теорії ризику, можна виділити таких вчених, як А.П. Альгін, Дж.М. Кейнс, А. Маршал, О. Моргенштейн, Ф. Найт, Дж. Нейман, Б.А. Райсберг, В.В. Черкасов.

Базові положення сучасного управління підприємницькими ризиками були розроблені І.А. Бланком, Дж. Ван Хорном, В.В. Глуценком, І.І. Глуценком [3].

Аналіз опублікованих робіт свідчить про те, що проблема управління ризиками підприємства в тому або іншому ступені отримала віддзеркалення в порівняно невеликій кількості наукових праць. Їх основу складають фундаментальні роботи в області теорії ризику, окремі аспекти були відображені в наукових дослідженнях в області економіки підприємства, фінансового менеджменту і інших економіко-математичних дисциплін.

На сьогоднішній день питання підприємницького ризик-менеджменту часто залишаються поза увагою наукових дослідників і потребують більш детального вивчення, а також адаптації до сучасних економічних умов в Україні.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Раніше управління ризиком було фрагментоване і залежало від організаційної структури бізнесу. Наприклад, бізнес-одиниці управляли діловими ризиками, пов'язаними з їх стратегією і прибутковістю, такими як продукти, ціноутворення, управління взаємовідносинами з контрагентами (клієнтами і постачальниками); кредитні підрозділи управляли ризиками, пов'язаними з наданням кредитів, позик, авансуванням покупців і постачальників; торгові підрозділи управляли ринковими ризиками, такими як ціновий ризик, ризик ліквідності, ризик відсоткової ставки, пов'язаними з торгівлею або інвестиціями в цінні папери; технологічні підрозділи управляли операційними ризиками, пов'язаними з транзакційними процедурами; інші одиниці бізнесу несли відповідальність за управління ризиками, пов'язаними з фінансуванням і бухгалтерським обліком, юридичними аспектами діяльності, аудитом, страхуванням, і забезпечували додатковий корпоративний нагляд за ризиками.

Сьогодні стає очевидно, що такий підхід просто не працює. І не працює тому, що ризики взаємозалежні, не можуть бути розділені і управлятися кожен сам по собі, тим більше, незалежними одиницями бізнесу. Крім того, такий фрагментований підхід до управління ризиками не забезпечує топ-менеджмент підприємства загальними показниками ризиковості бізнесу, важливими для здійснення стратегії підприємства [4]. Саме на цьому етапі виникає необхідність здійснення системного управління ризиками на рівні усього підприємства.

Цілі (завдання) статті. Основним завданням написання статті є визначення ключових факторів, що зумовлюють необхідність впровадження системного підходу до управління підприємницькими ризиками, а також характеристика концепції ризик-менеджменту на рівні підприємства, зокрема у машинобудуванні, її основних переваг та доцільності впровадження.

Основний матеріал дослідження. Управління підприємницьким ризиком можна охарактеризувати як сукупність методів, прийомів і заходів, що дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикових подій і приймати заходи щодо виключення або зниження негативних наслідків настання таких подій.